

Tasa-arvoindeksi on ainutlaatuinen mittatyökalu, jolla sukupuolten tasa-arvon monitahoista kokonaisuutta voidaan mitata ja tulkita helposti. Se perustuu Euroopan unionin poliittiseen kehykseen, ja sen avulla voidaan ajan kuluessa seurata sukupuolten tasa-arvon edistymistä EU:ssa.

Tasa-arvo-indeksissä on kuusi pääalaa (työ, raha, osaaminen, aika, valta ja terveys) sekä kaksi sivualaa (risteävät eriarvoisuudet ja väkivalta). Indeksillä lasketaan yhdistämällä erilaisia sukupuolten tasa-arvoon liittyviä indikaattoreita yhdeksi mittaukselliseksi. Tasa-arvoindeksissä jäsenvaltioille annetaan pisteitä yhdestä sataan, niin että 1 vastaa täysin eriarvoista kohtelua ja 100 täyttää tasa-arvoa. Naisten ja miesten välisten erojen mittaamisen lisäksi tasa-arvoindeksissä otetaan huomioon maakohtaiset taustat ja jäsenvaltioiden erilaiset edistymistasot eri aloilla. Korkea kokonaispistemäärä kertoo samalla sekä pienistä (tai olemattomista) sukupuolten välisistä eroista että kaikkien kannalta hyvästä kokonaistilanteesta (esimerkiksi sekä naiset että miehet ovat laajalti mukana työelämässä).

Vuotta 2015 koskeva tasa-arvoindeksi mittaa, miten kaukana (tai lähellä) EU ja sen jäsenvaltiot olivat sukupuolten tasa-arvosta vuosina 2005, 2010 ja 2012 ⁽¹⁾. Tulokset esitetään kultakin pääalalta ja osa-alueelta. Siinä esitellään myös ensimmäistä kertaa yrittäjä laskea naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kuvaava yhdistelmäindeksi.

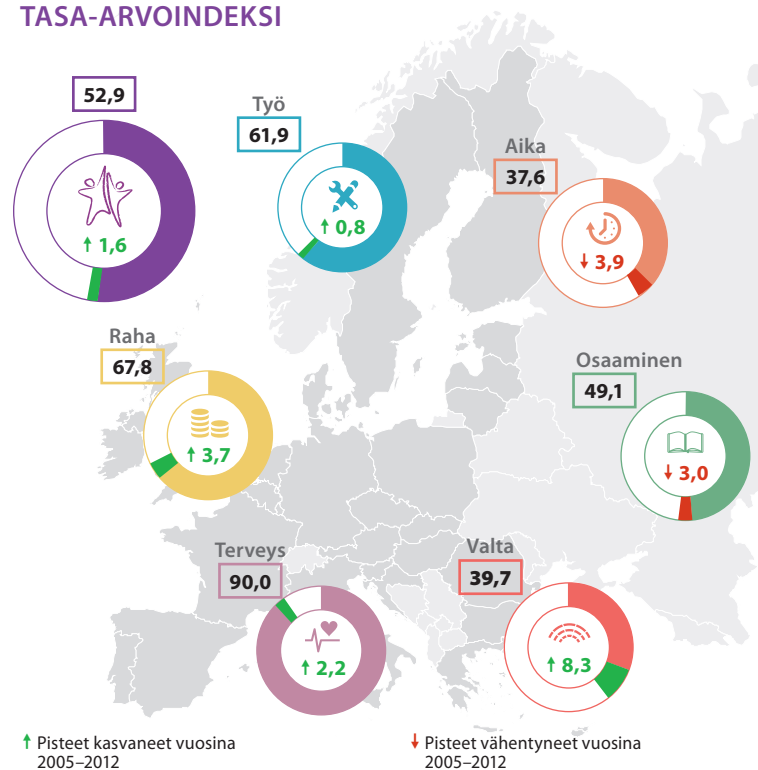
Sukupuolten tasa-arvon edistyminen vuodesta 2005

Tasa-arvoindeksin mukaan edistyminen on ollut hyvin pientä: indeksi nousi 1,6 pistettä vuosina 2005–2012. Vuonna 2012 EU:n keskiarvo oli **52,9/100**, joten EU on puolivälissä sukupuolten täyttä tasa-arvoa.

Kaksi suurinta haastetta ovat olleet lastenhoitoon, kotitöihin ja vapaa-aikaan käytetyn ajan eriarvoisen jakautuminen naisten ja miesten välillä (eriarvoisuus kasvanut vuodesta 2005) sekä naisten osuus asemissa, joissa käytetään valtaa ja tehdään päätöksiä. Vaikka useampia naisia on nimitetty huipputaso virkoihin vuoden 2005 jälkeen, edistyminen ei ole ollut riittävää, jotta miesten laaja ylliedustus olisi murtunut.

Vaikka tutkimuksen suorittaneiden määrässä on tapahtunut edistymistä, koulutuksen jakautuminen sukupuolen mukaan on edelleen laajaa, ja elinikäinen oppiminen on vähentynyt jyrkästi. Kokonaispistemäärä osaamisen alalla pieneni vuosina 2005–2012. Sukupuolten tasa-arvo työn ja rahan alalla on kohentunut hieman, mutta työllisyydessä, tuloissa ja ansiossa on edelleen huomattavia sukupuolten välisiä eroja. Vuonna 2012 sukupuolten välinen ero eläkkeissä oli EU:ssa keskimäärin 38 prosenttia, missä näkyy naisten ja miesten välisen eriarvoisuuden kertautuva vaikutus elinikäen aikana ⁽²⁾. Sukupuolten tasa-arvosta annetut pisteet terveyden alalla ovat korkeat. Naisten ja miesten välillä olevat merkittävät erot terveyden liittyvässä käyttäytymisessä voidaan lisätä jatkossa mukaan, jotta sukupuolten välisistä eroista terveyden alalla saataisiin lisää tietoa.

TASA-ARVOINDEKSI

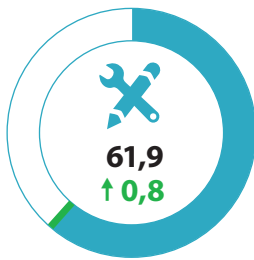

⁽¹⁾ Tasa-arvoindeksi perustuu tietoihin, joita ovat antaneet Eurostat (EU:n työvoimatutkimus, ansiorakennetutkimus, yhteisön tulo- ja elinolotilastot ja väestötilastot), Unesco/OECD/Eurostat (koulutustilastoja koskevat tutkimukset), Eurofound (Euroopan työolotutkimus), Euroopan komissio (WMID-tietokanta) ja FRA (naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskeva tutkimus).

⁽²⁾ EIGE (2015), Gender gap in pensions in the EU. Research note to the Latvian Presidency. Saatavana osoitteessa http://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/MH0415087ENN_Web.pdf

Työ

Työn ala

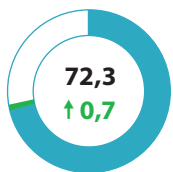

Työn alalla ja sen osa-alueilla pisteet ovat nousseet vain hyvin vähän vuodesta 2005. Sukupuolten välinen ero työllisyydessä kokoaikavastaavien työllisyyden perusteella mitattuna on kaventunut hieman EU:n tasolla. Tämä johtuu suurelta osin miesten työelämään osallistumisen vähentymisestä.

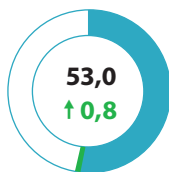
Naisten yleinen työllisyys (62 prosenttia vuonna 2012) jää edelleen kauas Eurooppa 2020 -strategian tavoitteesta, jonka mukaan aikuisikäisen väestön (20–64-vuotiaiden) työllisyyden tulisi olla 75 prosenttia. Naisten alttius osa-aikatyöhön tekee tavoitteen saavuttamisesta entistä hankalampaa, kun työllisyydessä lasketaan tehtyjä työtunteja eikä työssä käyvien ihmisten määrää.

Osa-alueet

Työelämään osallistuminen

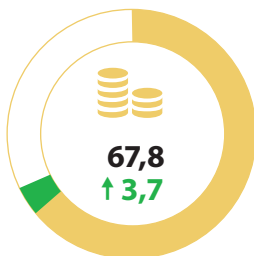
Segregaatio ja työn laatu

Segregaation ja työn laadun osa-alueilla on edistytty hieman pääasiassa työolojen parantumisen ansiosta. Työntekijöiden mahdollisuus ottaa tunti, pari vapaaksi työaikana on lähes kaksinkertaistunut (18 prosenttia vuonna 2005, 33 prosenttia vuonna 2012), ja sukupuolten välinen ero on kutistunut. Euroopan työmarkkinat ovat kuitenkin edelleen jakautuneet sukupuolten mukaan. EU:ssa keskimäärin lähes neljä kertaa enemmän naisia (30 prosenttia) kuin miehiä (8 prosenttia) työskenteli opetusalailla, terveydenhuollon alalla ja sosiaalialalla vuonna 2012.

Raha

Rahan ala

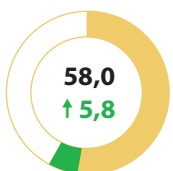

Rahan alalla pisteet nousivat 3,7 pistettä vuosina 2005–2012. Edistyminen tällä alalla johtuu suurelta osin siitä, että sekä naisten että miesten mahdollisuudet saada rahaa ovat parantuneet yleisesti (5,8 pistettä). Sukupuolten välinen ero on kuitenkin edelleen merkittävä ja suurelta osin ennallaan.

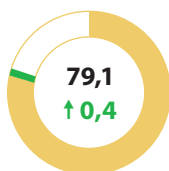
Vaikka pisteet ovat hieman korkeammat kuin muilla aloilla, naisten on kaikkialla EU:ssa haastavampaa saada rahaa. Naiset ansaitsevat vähemmän kuin miehet, ja heillä on pienemmät tulot sekä eläkkeet. Sukupuolten välisten erojen kaventuminen ansioissa ja tuloissa on ollut huomattavan hidasta.

Osa-alueet

Rahavarat

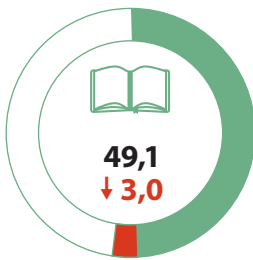
Taloudellinen tilanne

Alalla pyritään selvittämään naisten ja miesten väliset valtasuhteet kotitalouden rahavarojen ja taloudellisten resurssien hallinnassa. Tämä on suuri haaste, sillä tuloindikaattoreissa käytetään kotitalouskohtaisia tietoja ja oletetaan, että tulot jakautuvat tasapuolisesti kaikkien kotitalouteen kuuluvien kesken. Yksilöllisillä indikaattoreilla saataisiin siis sukupuolisensitiivistä tietoa, ja ne kuvaisivat realistisemmin tulojen jakautumista perheenjäsenten kesken.

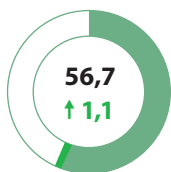
Osaaminen

Osaamisen ala

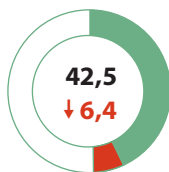

Osa-alueet

Tutkinnot ja
segregaatio

Elinikäinen
oppiminen

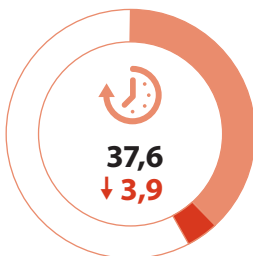
Osaamisen alalla kokonaispisteet ovat pienentyneet (3 pistettä), mikä johtuu siitä, että aikuisikäinen väestö (15–74-vuotiaat) osallistuu aiempaa vähemmän elinikäiseen oppimiseen sekä virallisen että epävirallisen koulutuksen puolella.

Tutkinnon suorittaneiden naisten ja miesten määrä on kasvanut tasaisesti, ja naiset ovat ohittaneet nyt miehet valmistuneiden lukumäärässä. Naiset keskittyvät kuitenkin edelleen perinteisesti naisten aloina pidetyille koulutusaloille. Vuonna 2012 EU-28:ssa naisilla oli yliedustus korkeakouluopiskelijoiden joukossa opetusalalla (77 prosenttia), terveyden ja hyvinvoinnin alalla (73 prosenttia) sekä humanistisilla aloilla ja taiteissa (65 prosenttia). Sukupuolisegregaatio kaikilla koulutuksen tasoilla johtaa työmarkkinoiden jakautumiseen ja vaikuttaa näin sekä naisten että miesten tuleviin uravaihtoehtoihin.

Teknologian ja työmarkkinoiden muuttuessa nopeasti elinikäinen oppiminen on erittäin tärkeää sekä naisille että miehille. Valtaosa jäsenvaltioista on kuitenkin kaukana eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisissa puitteissa (ET2020) asetetusta tavoitteesta, jonka mukaan 15 prosentin 25–64-vuotiaista aikuisista tulisi osallistua elinikäiseen oppimiseen.

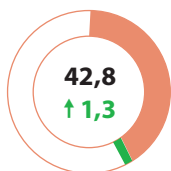
Aika

Ajan ala

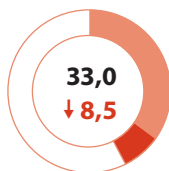

Osa-alueet

Hoitovelvoitteet

Sosiaalinen
toiminta

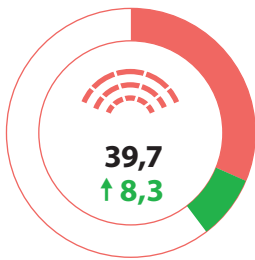
Ajan alalla pisteet olivat kaikista indeksin aloista pienimmät (37,6). Alalta löytyy myös kaikista suurin haaste, ajan jakautuminen naisten ja miesten välillä. Pisteiden pienentyminen 3,9 pistettä vuosina 2005–2010 johtui pääasiassa siitä, että sekä naisilla että miehillä sosiaaliseen toimintaan käytettävässä oleva aika väheni.

EU:ssa keskimäärin 77 prosenttia naisista ja vain 24 prosenttia miehistä laittaa ruokaa ja tekee kotitöitä joka päivä vähintään yhden tunnin ajan. Naisilla on edelleen paljon suurempi vastuu perheestä huolehtimisesta. Ajan jakautuminen eriarvoisesti kotona koskee myös muuta sosiaalista toimintaa. Valtaosassa jäsenvaltioista miehet osallistuvat naisia todennäköisemmin liikunta- tai kulttuuriharrastuksiin tai muihin vapaa-ajan harrastuksiin kodin ulkopuolella.

Hoitovelvoitteisiin käytetty henkilökohtainen aika vaikuttaa suuresti naisten työllistymismahdollisuuksiin ja taloudelliseen riippumattomuuteen. Tutkimustuloksista käy uudelleen ilmi, että parempi työ- ja yksityiselämän tasapaino – esimerkiksi kohtuuhintaisten ja korkealaatuisten hoitopalveluiden saatavuus lapsille ja muille hoidettavina oleville läheisille sekä joustavat työaikajärjestelyt – on tärkeää sekä naisille että miehille.

Valta

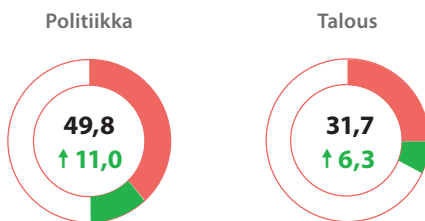
Vallan ala

Vallan alalla saadut pisteet ovat toiseksi pienimmät, vaikka ne ovat kasvanneet vuodesta 2005 lähtien eniten: 8,3 pistettä.

Tulosten mukaan huomattavaa edistymistä on tapahtunut sen suhteen, miten paljon naisia on julkisesti noteerattujen yhtiöiden hallintoelimissä. Rahoitusalalla naisia ei kuitenkaan juurikaan näy päätöksenteossa. Vuonna 2014 vain yksi 28:sta keskuspankin johtajasta oli naispuolinen (Kyproksella). Samana vuonna EU:ssa oli vain kaksi naispuolista valtiovarainministeriä (Romaniassa ja Ruotsissa).

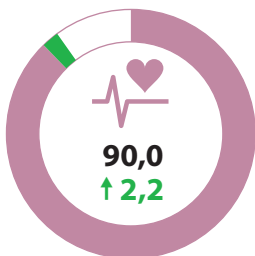
Osa-alueet

Parin viime vuoden aikana jäsenvaltioissa toteutetut toimenpiteet ja EU:n tason aloitteet – kuten ehdotus direktiiviksi toimivaan johtoon kuulumattomien johtokunnan jäsenten sukupuolijakauman tasapainottamisesta – ovat parantaneet huomattavasti naisten pääsyä johtaviin aseisiin yrityksissä. Laajempaa julkista keskustelua ja tietoisuuden lisäämistä tarvitaan kuitenkin yrityskulttuurin muuttamiseksi. Pitkät työtunnit ja fyysinen läsnäolo työssä yhdistettynä perinteisesti maskuliiniseen johtamistapaan sekä avoimuuden puutteeseen rekrytointi- ja ylennyskäytännöissä asettavat miehet etulyöntiasemaan ja vahvistavat sukupuolten eriarvoisuutta.

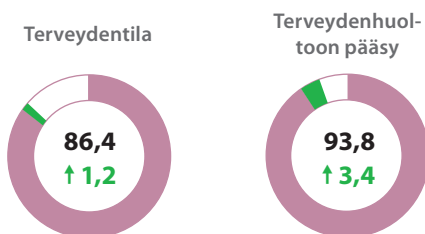
Terveys

Terveyden ala

Terveys on tärkeä ala sukupuolten tasa-arvossa. Terveys liittyy suoraan paitsi henkilökohtaiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen hyvinvointiin, myös ihmisarvoon ja fyysiseen koskemattomuuteen. Terveyden alalla pisteet ovat nousseet vuodesta 2005 hieman (2,2 pistettä) terveydentilassa tapahtuneen pienen edistymisen sekä suuremmissa määrin terveydenhuoltoon pääsyn parantumisen seurauksena. Tämä näkyy siinä, että yhä useampien ihmisten lääketieteellistä tai hammaslääketieteellistä hoitoa koskevat tarpeet on täytetty.

Osa-alueet

Sopivien indikaattorien puuttuessa nykyinen mittatyökalu ei sisällä eroja naisten ja miesten terveyteen liittyvässä käyttäytymisessä. Naisten ja miesten käyttäytyminen ja elintavat eroavat toisistaan ennalta määritettyjen maskuliinisten ja feminiinisten ominaisuuksien mukaisesti, ja näin ollen terveydessä havaittavien erojen taustalla olevien sukupuoleen liittyvien käyttäytymiserojen selvittäminen on hyvin tärkeää.

Vuonna 2014 toteutetusta eurooppalaisesta terveyshaastattelututkimuksesta saadaan tärkeää tietoa terveyteen vaikuttavista tekijöistä, jotka otetaan huomioon tasa-arvoindeksin seuraavassa versiossa.

Vuoden 2015 tasa-arvoindeksi: sivualat

Väkivalta

Väkivallan alalla oli vuonna 2013 eniten puutteita, sillä EU:n tasolla vertailukelpoisia yhdenmukaistettuja tietoja ei ollut saatavana. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan, Euroopan perusoikeusviraston (FRA) tutkimuksen ja Eurobarometrin tietojen perusteella vuoden 2015 tasa-arvoindeksissä ehdotetaan mahdollista naisiin kohdistuvan väkivallan yhdistelmäindeksiä. Siinä analysoidaan myös suhtautumista naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja tietoisuutta tästä väkivallasta sekä luottamusta poliisi- ja oikeusviranomaisiin määrätysissä yhteiskunnassa. Analyysin perusteella niissä maissa, joissa sukupuolten tasa-arvo on indeksillä mitattuna suurempaa, naisiin kohdistuva väkivalta on vähemmän hyväksyttävää ja naiset tekevät todennäköisemmin ilmoituksen väkivallasta. Väkivallasta tehtyjen ilmoitusten pienempi määrä ei merkitse välttämättä sitä, että väkivaltaa olisi vähemmän, vaan pikemminkin sitä, että suhtautuminen naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, tietoisuus siitä ja epäluottamus poliisi- ja oikeusviranomaisia kohtaan estävät ilmoituksen tekemisen.

EU ja sen jäsenvaltiot ovat sitoutuneet tekemään lopun naisiin kohdistuvasta väkivallasta, ja tätä sitoumusta on tuettava järjestelmälliseen, vertailukelpoiseen ja yhdenmukaistettuun tietoon perustuvilla tutkimustuloksilla. EIGE jatkaa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevan kattavan mittatyökalun laatimista yhdistämällä kyselyistä ja hallinnon lähteistä saatavia tietoja.

Risteävät eriarvoisuudet

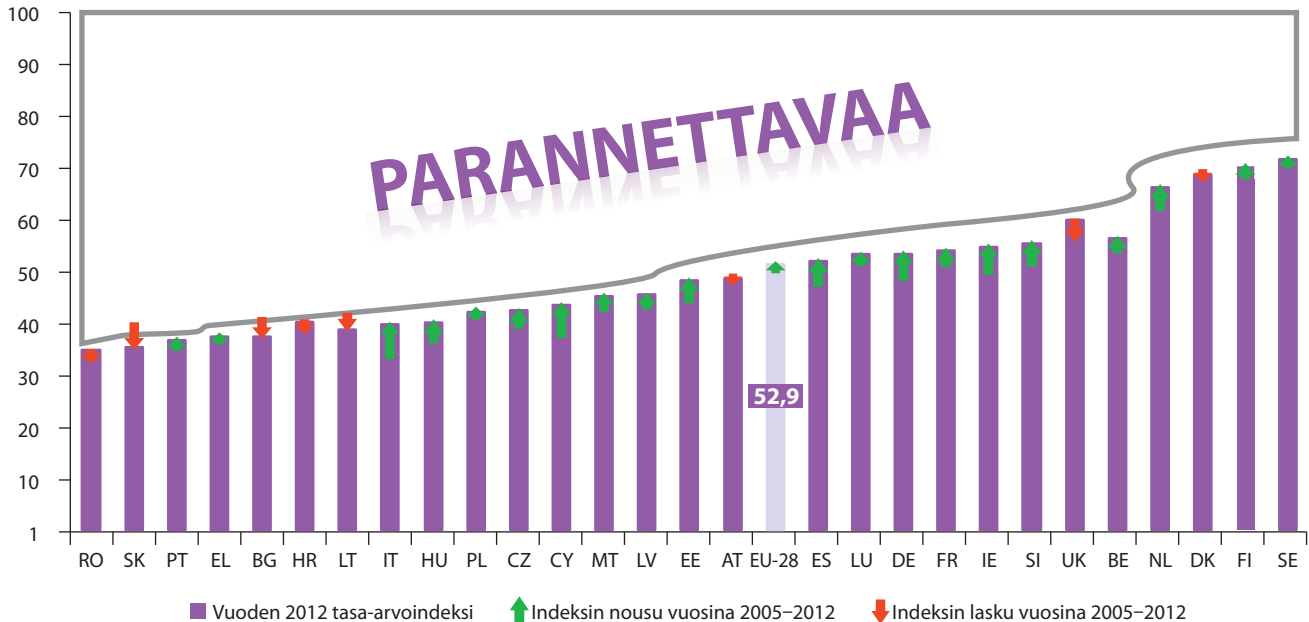

Risteävien eriarvoisuuksien alalla tarkastellaan sitä, miten sukupuoli risteää niiden muiden tekijöiden kanssa, jotka voivat vaikuttaa naisten ja miesten elämäkokemuksiin. Sukupuolten väliset erot esimerkiksi työllisyydessä ovat suurempia ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden kuin kantaväestön keskuudessa, mikä osoittaa, että muuttoliikkeen sukupuolistuneita näkökohtia on analysoitava tarkemmin. Tämä on erityisen merkityksellistä EU:n nykyisten pakolaisvirtojen yhteydessä. Myös ikäänntyneet työntekijät ovat haavoittuvia, ja heillä on heikot mahdollisuudet saada töitä. Sukupuolten välinen eriarvoisuus on ikäänntyneillä työntekijöillä suurempaa kaikissa jäsenvaltioissa. Sukupuolen ja ikään perustuvan syrjinnän väliseen yhteyteen vaikuttavien tekijöiden ymmärtäminen on erittäin tärkeää erityisesti, kun tarkastelussa on ikäänntyneiden naisten köyhyys. Yksinhuoltajien – valtaosin yksinhuoltajaäitien – joukossa on enemmän köyhiä muuhun väestöön verrattuna, mikä osoittaa, että sukupuoliulottuvuus on otettava huomioon köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen puuttuttaessa.

Eriarvoisuuksien risteämistavoista on ensiarvoisen tärkeää keskustella, ja sitä on myös analysoitava tarkemmin. Samalla on tunnistettava, etteivät naiset ja miehet ole homogeeninen ryhmä. Seuraavassa tasa-arvoindeksissä keskitytään tähän tarkemmin.

Vuoden 2015 tasa-arvoindeksi

Ensimmäistä kertaa Euroopan unionissa indeksillä on luotu aikasarja, jossa seurataan sukupuolten tasa-arvoa tietyllä aikavälillä. Tulosten perusteella Euroopan unioni on **puolivälissä kohti sukupuolten tasa-arvoa** ja edistyminen on ollut hyvin pientä vuosina 2005–2012.

Tasa-arvoindeksin ainutlaatuiset ominaisuudet ja hyödyt

Tasa-arvoindeksi

- auttaa seuraamaan edistymistä sukupuolten tasa-arvossa eri puolilla Euroopan unionia tietyllä aikavälillä
- tukee päättäjiä sen arvioinnissa, miten kaukana tietty jäsenvaltio on sukupuolten tasa-arvosta
- osoittaa EU:ssa ja jäsenvaltioissa toteutettujen toimien erilaiset tulokset naisten ja miesten kannalta
- auttaa tekemään tarkoituksenmukaisen sukupuolianalyysin ja vertailemaan eri politiikan aloja
- tukee sukupuolten tasa-arvoa edistävien toimien ja lainsäädännön laatimista ja toteutusta
- lisää päättäjien ja kansalaisten tietoisuutta sukupuolten tasa-arvoa edistävien toimenpiteiden toteutuksen edistymisestä ja haasteista
- tuo esille tiedoissa olevat puutteet ja vaatii yhdenmukaistettuja, vertailukelpoisia ja luotettavia tietoja, jotka on jaoteltu sukupuolen perusteella ja jotka ovat saatavilla kaikista jäsenvaltioista.

Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE)

Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE) on EU:n sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävä tietokeskus. EIGE tarjoaa poliittisille päättäjille ja viranomaisille erityisasiantuntemusta sekä vertailukelpoista ja luotettavaa tietoa sukupuolten välisestä tasa-arvosta Euroopassa. EIGE:n visiona on tasa-arvoinen Eurooppa.

Lisätietoja:

<http://eige.europa.eu>

<http://www.twitter.com/eurogender>

<http://www.facebook.com/eige.europa.eu>

<http://www.youtube.com/eurogender>

<http://eurogender.eige.europa.eu>

Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE)
Gedimino pr. 16 LT-01103
Vilnius
LIETUVA/LITHUANIA
P. +370 52157444
Sähköposti: eige.sec@eige.europa.eu

PDF	MH-01-16-023-FI-N	10.2839/169685	978-92-9218-908-2
Paper	MH-01-16-023-FI-C	10.2839/203083	978-92-9218-929-7